

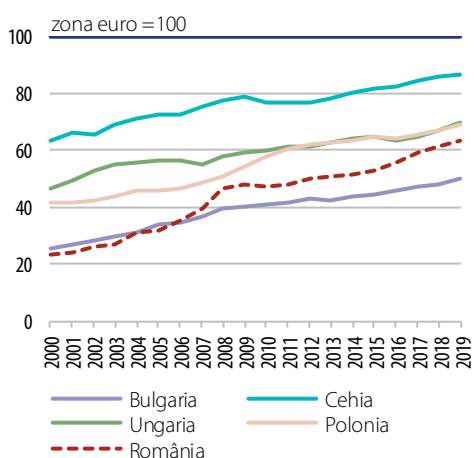
Caseta 14. Comparație regională a unor indicatori reprezentativi de convergență reală

În această casetă este analizat, din perspectivă regională, un set reprezentativ de indicatori de convergență reală și structurală la zona euro pentru România, Bulgaria, Cehia, Polonia și Ungaria. Evoluția indicatorilor este urmărită prin prisma gradului de recuperare a decalajelor față de zona euro în intervalul 2000-2019, subliniindu-se astfel eventuale modificări ale procesului de aliniere structurală între statele analizate și referință, inclusiv în contextul unor evenimente economice extreme din perspectivă istorică (cel mai important eveniment urmărit fiind criza financiară internațională declanșată în anul 2008).

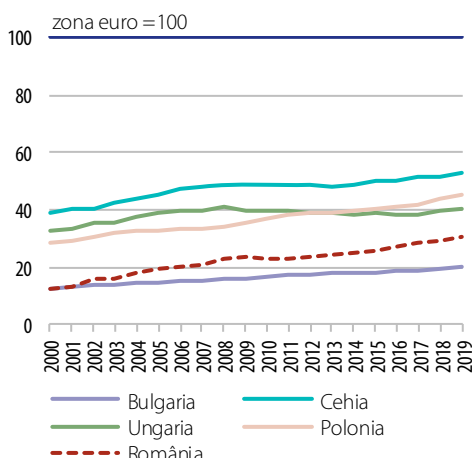
Ansamblul indicatorilor analizați sugerează evoluții favorabile ale convergenței reale și structurale a economiilor țărilor din regiune la zona euro. Procesul de convergență s-a derulat, în cei douăzeci de ani, în paralel cu cel de integrare economică a țărilor din centrul și estul Europei la zona euro. Se notează totuși, în cazul majorității indicatorilor urmăriți, impactul crizei financiare în sensul încetinirii procesului de convergență. Din acest punct de vedere, există premisele influențării semnificative a traiectoriei indicatorilor pe parcursul anului 2020, cu potențialul unor evoluții divergente în statele analizate, în contextul multitudinii de efecte asociate pandemiei de coronavirus cu impact nefavorabil asupra activității economice.

În ultimii douăzeci de ani a existat o convergență la zona euro a statelor analizate, România remarcându-se prin cea mai amplă recuperare a decalajului în ceea ce privește PIB pe locuitor (exprimat conform PPS). Criza financiară internațională a marcat o încetinire a procesului de convergență reală pentru toate statele din grupul analizat, cu excepția Poloniei (Grafic A). În pofida încetinirii convergenței în perioada postcriză, România a recuperat substanțial din decalajul inițial față de Polonia și Ungaria, depășind în același timp Bulgaria. În grupul statelor analizate, Cehia s-a menținut în fruntea clasamentului pe parcursul celor două decade.

Grafic A
Evoluția PIB pe locuitor

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule BNR

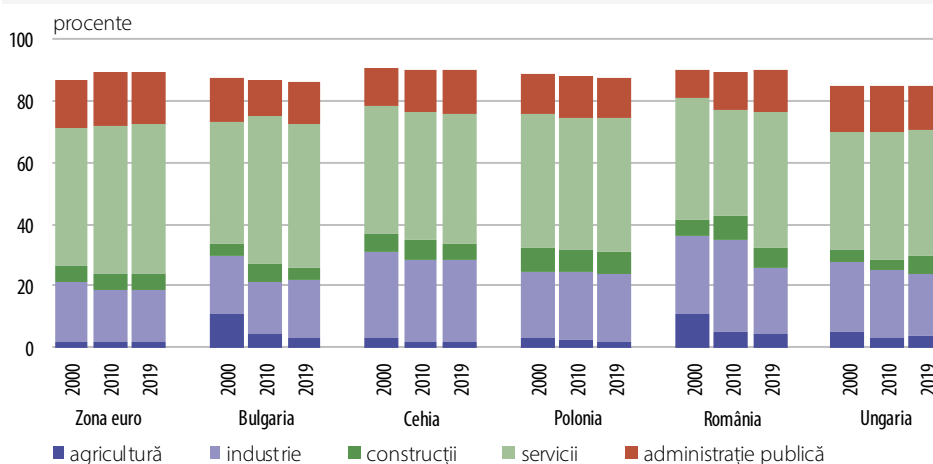

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule BNR

Grafic B
Evoluția productivității muncii pe angajat

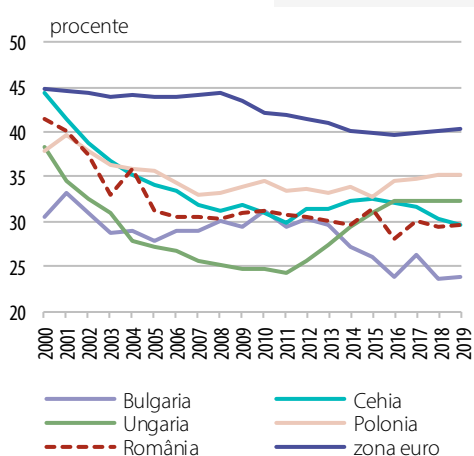
Tot în cadrul procesului de convergență reală la economia zonei euro s-a observat majorarea productivității muncii pe angajat¹ pentru toate statele analizate. România se remarcă prin cea mai însemnată creștere, inclusiv în contextul situației (alături de Bulgaria) la cea mai redusă bază de pornire în anul 2000 (Grafic B). Însă, în pofida recuperării unei părți importante a decalajului față de zona euro, ecartul rămâne semnificativ.

Apropierea structurii pe sectoare a economiilor țărilor din regiune față de cea a zonei euro contribuie la atenuarea efectelor unor posibile șocuri asimetrice și la creșterea eficienței politicilor economice întreprinse la nivelul Uniunii. În special pentru România și Bulgaria se poate observa o creștere a ponderii sectorului serviciilor, în paralel cu diminuarea celei aferente agriculturii (Grafic C).

Grafic C
Structura pe sectoare a economiei

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule BNR

Sursa: AMECO, Eurostat, calcule BNR

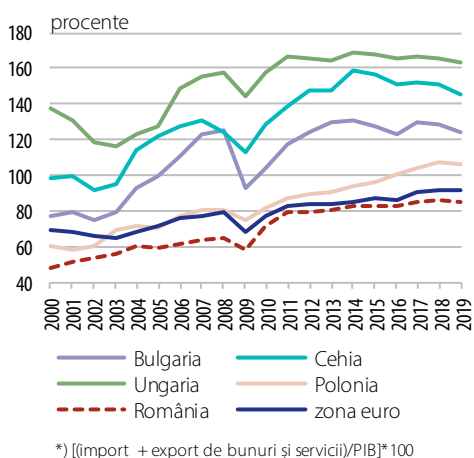
Grafic D
Rata de activitate a populației tinere (15-24 de ani)

În cadrul procesului de convergență, flexibilitatea pieței muncii contribuie la îmbunătățirea capacității economiei de a răspunde la șocurile asimetrice, reducând necesitatea ajustării altor variabile macroeconomice. Rata de activitate este reprezentativă pentru capacitatea forței de muncă de adaptare la modificările climatului economic. O relevanță deosebită (din punctul de vedere al eficienței reformelor structurale privind sistemul de educație și piața muncii) este asociată ratei de activitate pentru grupa tinerilor (15-24 de ani). În cazul acesteia, s-a observat o evoluție nefavorabilă generalizată în prima decadă (Grafic D), în timp ce, în perioada postcriză, evoluțiile au fost mixte: scăderi în Bulgaria și România, cvasistagnări în Cehia și Polonia și, respectiv, creștere în Ungaria, reflectând grade diferite de flexibilitate a pieței muncii, dar și de conformare a capitalului uman la cererea din economie. Merită menționat totuși faptul că, pentru grupa extinsă (15-64 de ani), evoluția a fost pozitivă în ultimii 10 ani (comparativ cu una fluctuantă în decada precedentă). Cu excepția Cehiei, toate statele s-au poziționat însă sub nivelul zonei euro, cel mai mare ecart din ultimii ani fiind înregistrat în România.

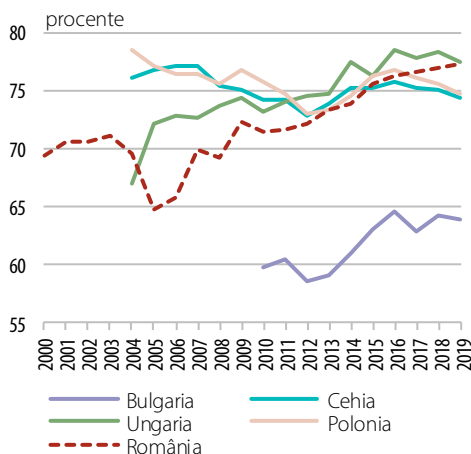
¹ Productivitatea muncii pe angajat este calculată luând în considerare PIB real.

Unul dintre factorii care poate contribui la crearea condițiilor favorabile convergenței reale este reprezentat de tendința ascendentă a gradului de deschidere a economiei², manifestată pentru toate statele din regiune, însă temporar întreruptă în preajma crizei financiare (Grafic E). În mod sistematic, indicatorul a înregistrat cele mai reduse valori în cazul României, acesta fiind poziționat sub cel aferent zonei euro, în timp ce țările din regiune s-au situat pe un palier superior. Se remarcă totuși restrângerea ecarterului față de zona euro în perioada postcriză. De menționat este faptul că zona euro are un grad de deschidere relativ redus, întrucât piața internă este robustă și de mari dimensiuni. În schimb, în cazul economiei românești, persistența la valori relativ mai reduse a indicatorului ar putea fi explicată de diferențe de competitivitate față de partenerii comerciali. Gradul de integrare din punct de vedere al schimburilor comerciale cu UE (cuantificat prin ponderea comerțului cu celelalte state membre ale UE în totalul comerțului exterior; Grafic F) a manifestat o tendință ascendentă după criza financiară pentru toate economiile analizate. De menționat este totuși, pentru toate statele, reducerea corelației ritmului anual de evoluție a exporturilor către UE-28 și, respectiv, a producției industriale în statele examinate cu cel aferent PIB UE-28 în cea de-a doua decadă. Această decuplare a fost însă, cel puțin în cazul României, temporară³, fiind remarcată doar în anii imediat următori crizei financiare globale.

Grafic E
Gradul de deschidere a economiei*

Sursa: AMECO, Eurostat, BCE, calcule BNR

Sursa: AMECO, Eurostat, BCE, calcule BNR

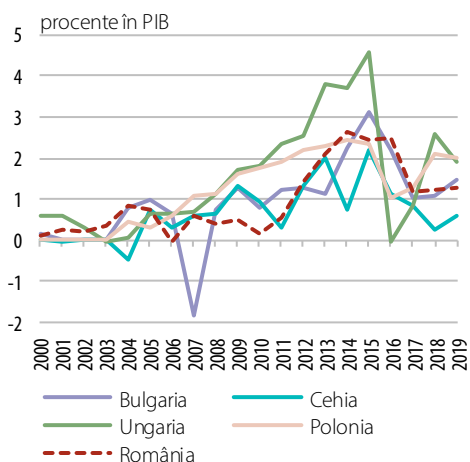
Grafic F
Ponderea comerțului cu UE-28 în total comerț exterior

Deficitul de economisire din surse interne poate fi acoperit, cel puțin parțial, de îmbunătățirea capacității de absorbție a fondurilor structurale nerambursabile, vizibilă în evoluția ponderii în PIB a soldului contului de capital (Grafic G). Acestea reprezintă un factor de impulsie a economiei, cu precădere prin intermediul activității investiționale. Măsurile de simplificare a operațiunilor de accesare a fondurilor structurale nerambursabile au fost fundamentale pentru creșterea, ca pondere în PIB, a sumelor atrase în perioada postcriză, pentru toate statele

² Literatura de specialitate care abordează impactul gradului de deschidere a economiei asupra creșterii economice este destul de echivocă. De exemplu, Rodriguez și Rodrik, în lucrarea *Trade Policy and Economic Growth: A Skeptic's Guide to Cross-National Evidence*, au adus o critică cantitativă sistematică lucrărilor care susțineau impactul pozitiv al deschiderii asupra creșterii.

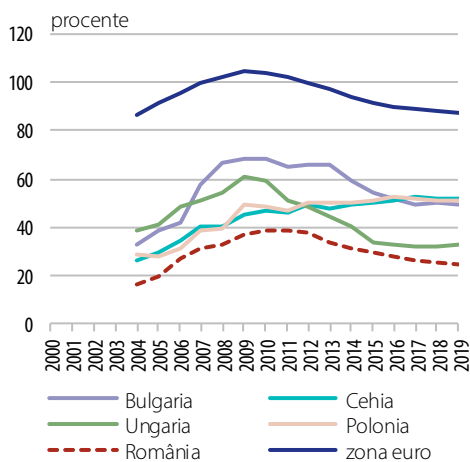
³ În perioada 2012-2016, se înregistrează o trecere și adâncire în teritoriul negativ a coeficientului de corelație dintre producția industrială și creșterea PIB din UE-28; calculul ia în considerare o fereastră mobilă de trei ani.

Grafic G
Ponderea în PIB a soldului
contului de capital

Sursa: AMECO, Eurostat, BCE, calcule BNR

analizate. În unii ani însă, în contextul tranziției la un alt Cadru Financiar Multianual (2014-2020), s-a observat o diminuare a influxurilor de capital.

Sursa: AMECO, Eurostat, BCE, calcule BNR

Grafic H
Gradul de intermediere financiară
indirectă

Indiferent de dimensiunea relativă a sistemului financiar din fiecare stat, în perioada analizată se observă un comportament comun al procesului de creditare, cu anumite divergențe în perioada postcriză. Astfel, după o creștere susținută în anii premergători crizei financiare globale (pe fondul unor influxuri consistente de capital, mai pronunțate în general în țările din regiune decât în zona euro), gradul de intermediere financiară indirectă, măsurat prin ponderea în PIB a creditului acordat sectorului privat, a scăzut⁴ (Grafic H). Excepție au făcut Cehia și Polonia, care și-au menținut tendința ascendentă, însă cu un ritm ușor atenuat. Pe întreg parcursul perioadei vizate, România s-a plasat semnificativ sub media zonei euro și, în același timp, la limita inferioară a grupului statelor din regiune. În mod similar intermedierei financiare indirecte, toate statele analizate au fost caracterizate de un grad de intermediere financiară directă mult mai redus decât cel aferent zonei euro.

⁴ Pentru comparabilitate, pentru toate statele, inclusiv România, gradul de intermediere financiară indirectă este calculat pe baza seriilor exprimate în euro având ca surse primare BCE și Eurostat. În România, această scădere reflectă inclusiv scoaterea în afara bilanțului a creditelor neperformante.